

TOELICHTING OP DE LESSEN

Drie van de vaardigheden die leerlingen bij geschiedenis leren is het onderscheiden, beschrijven en vervolgens verklaren van verandering en continuïteit. We zijn geneigd om de eerste twee vaardigheden (onderscheiden en beschrijven) minder aandacht te geven dan de laatste (verklaren) en dat is zonde. Het puur onderscheiden en vervolgens beschrijven van verandering en continuïteit is namelijk moeilijk voor veel leerlingen.

Door deze vaardigheden expliciet en inzichtelijk te maken voor leerlingen en door hen in leertaken te ondersteunen met verschillend scaffolds, kan hen bekwaamheid toenemen. Daarbij is het nuttig om een aantal denkstappen expliciet in instructies en leertaken te verwerken. Deze denkstappen zijn verwerkt in een serie **hulpvragen** en **schrijfhulp**.

De vragen staan in leerlingentaal en kunnen daarom ook direct aan de leerlingen worden gegeven. De **rubric** maakt duidelijk waaraan een goede beschrijving van verandering en continuïteit moet voldoen.

Lessen Verandering en continuïteit beschrijven

In de onderstaande twee lessen staat het leren van en oefenen met het beschrijven van verandering en continuïteit centraal. Het onderwerp is de verspreiding van het christendom en de islam. Belangrijk is dat de leerlingen voor deze les inhoudelijk kennis hebben gemaakt met het onderwerp en de bijbehorende leerstof.

Les 1: Verspreiding van het christendom

Lesdoelen:

- Leerlingen kunnen uitleggen hoe de verspreiding van het christendom in Frankrijk en Nederland tot stand is gekomen.
- Leerlingen kunnen historische veranderingen en continuïteiten op hun eigen niveau beschrijven.
- Leerlingen kunnen uitleggen waarom het beschrijven van veranderingen en continuïteiten een belangrijke vaardigheid is.

Beschrijving van de les:

- De leerlingen krijgen een korte uitleg over de vaardigheid en kijken naar de introductievideo. In een klassengesprek wordt de video nabesproken en mogelijk een tweede maal bekeken.
- Korte herhaling van de stof over het ontstaan van het Christendom aan het begin van onze jaartelling en de verdere verspreiding in het Romeinse Rijk.
- Uitleg verwerkingsopdracht 1. Leerlingen lezen in tweetallen een leerboektekst en onderstrepen welke woorden volgens hen iets met *een verandering* te maken hebben.
- Nabespreken verwerkingsopdracht 1. Welke woorden zeggen wat over het **terrein**, **tempo** en **belang** van de verandering. Wat voor soort woorden horen hierbij? Leerlingen onderstrepen nieuwe woorden met een andere kleur.
- Uitleg schrijfopdracht op tempo. Leerlingen beschrijven de verspreiding van het christendom in Frankrijk en Nederland met behulp van de schrijfhulp. Ze vullen eerst de schrijfhulp in en onderstrepen woorden en vragen die ze handig vinden om te gebruiken in hun eigen beschrijving. Vervolgens beschrijven ze kort (half A4) welke veranderingen en continuïteiten deze ontwikkeling inhield.
- Pennen neer. Evaluatie in tweetallen met behulp van de rubric. Wat doet je buurman/buurvrouw goed? Wat kan beter? Welke niveau zit je buurman/buurvrouw?
- Centrale afsluiting. Samenvatting van de les en de vaardigheid.

Lesplan:

Tijd	Lesonderdeel	Activiteiten docent	Activiteiten leerlingen
10 min	Oriënteren op doel, voorkennis diagnosticeren/activeren Informeren over begrippen	Uitleg vaardigheid en rubric Kijken filmpje	Actief luisteren, vragen stellen
5 min	Oriënteren op doel, voorkennis diagnosticeren/activeren	Herhaling stof over ontstaan christendom	Luisteren, vragen stellen, voorbeelden aandragen
10 min	Verwerkingsopdracht bij schoolboektekst over de verspreiding van het christendom in Frankrijk en Nederland (in tweetallen) Kort gezamenlijke nabespreking	Uitleg opdracht en ondersteunen Nabespreken	Lezen de tekst, overleggen, selecteren, uitleggen, onderscheiden, verdedigen, beargumenteren, classificeren
15 min	Beschrijven van verandering en continuïteit m.b.t. verspreiding van het christendom	Materialen toelichten, ondersteunen	Uitleggen, onderscheiden, samenvatten, classificeren, relateren
15 min	Evaluatie en reflectie	Samenvatten en samenbrengen. Herhalen van de vaardigheid, doorvragen	Samenvatten, patroon zien, concluderen

Les 2: Verspreiding van de islam

Lesdoelen:

- Leerlingen kunnen uitleggen hoe de verspreiding van de islam op het Arabisch schiereiland en Spanje tot stand is gekomen.
- Leerlingen kunnen historische veranderingen en continuïteiten op hun eigen niveau beschrijven.
- Leerlingen kunnen uitleggen waarom het beschrijven van veranderingen en continuïteiten een belangrijke vaardigheid is.

Beschrijving van de les:

- Korte herhaling van de vaardigheid en de bijbehorende Rubric. Waarom was het belangrijk? Welke kenmerken hebben historische veranderingen? Blijven er ook zaken hetzelfde? Eventueel nogmaals de video bekijken.
- Ophalen voorkennis over de verspreiding van de islam op het Arabisch schiereiland en Spanje.
- Uitleg verwerkingsopdracht 1. Leerlingen lezen in tweetallen een leerboektekst over het onderwerp en onderstrepen welke woorden volgens hen iets zeggen over:
 - Een verandering op terrein politiek, economisch, sociaal en cultureel terrein
 - Iets dat juist hetzelfde blijft.
- Korte gezamenlijke nabespreking van de opdracht en over de veranderingen en continuïteiten die horen bij het onderwerp.
- Uitleg schrijfopdracht op tempo. Dezelfde als vorige les. Ter motivatie mogelijk een prijs voor de beste beschrijving in het vooruitzicht te stellen. Leerlingen beschrijven de verspreiding van de islam op het Arabisch schiereiland en Spanje met behulp van de schrijfhulp. Ze vullen eerst de schrijfhulp in en onderstrepen woorden en vragen die ze handig vinden om te gebruiken in hun eigen beschrijving. Vervolgens beschrijven ze kort (half A4) welke veranderingen en continuïteiten deze ontwikkeling inhield.
- Pennen neer. Evaluatie in tweetallen met behulp van de rubric. Wat doet je buurman/buurvrouw goed? Wat kan beter? Welke niveau zit je buurman/buurvrouw?
- Centrale afsluiting. Samenvatting van de les en de vaardigheid en de hulpmiddelen. Zou je de video, schrijfhulp en rubric nogmaals gebruiken bij andere opdrachten? Hoe zou je ze gebruiken?

Lesplan:

Tijd	Lesonderdeel	Activiteiten docent	Activiteiten leerlingen
5 min	Oriënteren op doel, voorkennis diagnosticeren/activeren	Herhaling vaardigheid en rubric	Actief luisteren, vragen stellen
5 min	Oriënteren op doel, voorkennis diagnosticeren/activeren	Herhaling stof over ontstaan christendom	Luisteren, vragen stellen, voorbeelden aandragen
10 min	Verwerkingsopdracht bij schoolboektekst over de verspreiding van de islam (in tweetallen) Gezamenlijke nabespreking	Uitleg opdracht en ondersteunen Nabespreken	Lezen de tekst, overleggen, selecteren, uitleggen, onderscheiden, verdedigen, beargumenteren, classificeren
15 min	Beschrijven van verandering en continuïteit m.b.t. verspreiding van de islam op het Arabisch schiereiland en Spanje	Materialen toelichten, ondersteunen	Uitleggen, onderscheiden, samenvatten, classificeren, relateren
15	Evaluatie en reflectie	Samenvatten en samenbrengen. Herhalen van de vaardigheid, doorvragen.	Samenvatten, patroon zien, concluderen

Ervaring

De lessen zijn door de leerlingen als zeer prettig ervaren. Zij vonden het een leuke uitdaging om met een specifieke vaardigheid aan de gang te gaan. De eerste les was het nog wel een omschakeling in het denken. Niet alle leerlingen begrepen direct dat een vaardigheid in plaats van bepaalde lesstof in de lessenserie centraal stond. De instructievideo hielp wel om dit te verduidelijken. Het zou nuttig zijn om op meerdere momenten in het jaar een bepaalde vaardigheid terug te laten komen. Op die manier raken leerlingen ook meer gewend aan de benadering en focus van een lessenserie en bijbehorende lesactiviteiten.